

3641. Eneste Veg. af Lovf. ang. Landsbyp. Lønn.

og Dyrett. af en Pension- og Hjelpefond. 3642.

det Kristelige gjældende ved denne Leilighed, saa siger man: Først Arbeidet, saa Lønnen. Det hedder meget rigtig: Arbeid-
 ren er sin Løn værd, og de, som virke i Herrens Tjeneste, skulle ogsaa faae deres Løn derefter; men det er først Arbeidet, saa Lønnen, og saaledes vil det blive ved til Verdens Ende, og hvorsomhelst der er et sandt kristeligt Liv, vil denne Ordning ogsaa finde Sted. Men dette er akkurat det lige Modsatte her. Man siger: Her er et lønnet Embede; Du er ganske sikker paa at faae Din stadige Løn. Selv om En kun paa den allertareligste Maade udfører disse Forretninger, saaledes at man kun af Alleværdsgodmodighed lader ham blive siddende i Embedet, faar han dog denne Løn, og det en lige saa stor som den nidkjære Mand, der sidder ved Siden af. (H. C. D. Müller: Han faar ikke Offer!) Her tales om Statsjenseften; vil man give Offer, lad ham saa gaa ud af Statskirken og blive Frivillighedens Præst, gjør saa det Apostoliske og Kristelige gjældende, saa kan man gjøre det i Guds Navn, det er kun ham, der kan se ind i Hjertene, hvorledes det staaar til, men de apostoliske og kristelige Forordninger kunne — jeg siger det som min personlige Opfattelse af Forholdet — ikke gjøres gjældende paa denne Maade overfor den Slags Ting, som Offer og Sligt, naar man i Forveien har en statsløst Stilling, hvor Arbeidet kommer bag efter, og hvor Arbeidet kan udeblive. Endnu maa jeg gjøre opmærksom paa, at dette Spørgsmaal jo er af dem, der gaa igjennem hele det store Samsund og maa spille en større Rolle i de Lande, hvor Kirkevæsenet spiller en endnu større Rolle, end det spiller hos os. Jeg skal dog sige de ærede Medlemmer, at jeg altid har været en Ven af Statens og Kirkens Adskillelse, ikke for Statens Skyld, thi jeg tror slet ikke, at Staten kan have saa ilde af, at der er et Trossamsund, der opretholdes til Bedste for den. Jeg gaar nemlig ud fra den Betragningsmaade, at intet Statsamsund og heller ikke vort i sit

Grundvæsen kan indvære Troen og Religionen. Men det er for Kirkens Skyld, for det Religiøses Skyld, for særlig det Kristeliges Skyld, thi dette svækkes ved, at der indgaa en Forbindelse med Staten, og den Slags Kirkesamsund, som opstaa ved en Forbindelse med Staten, ophøre at være kristelige og blive Statsmagter, som ofte vende deres hele Magt og Myndighed mod det Statsamsund, der har været taabeligt nok til at opløse dem ved sit Bryst. Saaledes føler man det nu i de Lande, hvor den katolske Kirke har Magt og Myndighed. Jeg vil nævne et Exempel. Der blev for nogen Tid siden i Genf, som er en protestantisk lille Stat paa Grændsen af det katolske, Spørgsmaal om en Adskillelse mellem Kirke og Stat, og det var mig da af Betydning at se, at gamle Frihedsmænd der sagde: Nei, lader os i Frihedens Navn væge os mod at give Kirken aldeles fri og stille Stat og Kirke ad; thi det kunde gjerne være, at vi ved at yde Kirken denne Frihed kunde opløse blandt os en Magt, som vilde blive den borgerlige Samsunds Frihed til endnu mere Meen end tilforn. Den Slags Værdomme lægger jeg mig paa Hjerte; thi naar gamle prøvede Frihedsmænd udtale sig saaledes, mener jeg altid, at der ligger Noget deri. For Kirkens Vedkommende er jeg ubehyret; thi der er en større og høiere Magt, der raader for den, og for Kirken kan man gjerne sige: jo haardere Vilkaar den har i denne Verden, desto bedre for den. (H. C. D. Müller: Frihed!) Der er ikke Tale om Frihed; den skaber sig Frihed, selv under romerske Cæsarere; men for Kirkens Vedkommende kan man sige, at der skal en bred Ryg til at bære gode Dage. For Kirken er jeg altsaa ubehyret, men for det borgerlige Samsund kunde det nok være, at man ved at skabe for stor en Adskillelse mellem Stat og Kirke skaffede sig en Modstander, en Stat i Staten, der kunde blive saa farlig og saa faretruende, at man maatte ønske sig den Dag igjen, da man havde en lille Smule Haand i Hante med den. Denne Ud-